

Villreinnemnda for Rondane og Sølnekletten

PROTOKOLL MØTE 3/2021: Arbeidsutvalget – Teamsmøte

Dato: Onsdag 10.februar kl. 12.00

Deltakere: Jørund Båtstad, Solvår Brustad Lilleeng, Vidar Helgesen

SAK:	
2021/16	ÅMOT – REGULERINGSPLAN BIRKENÅSEN

SAKSOPPLYSNINGER

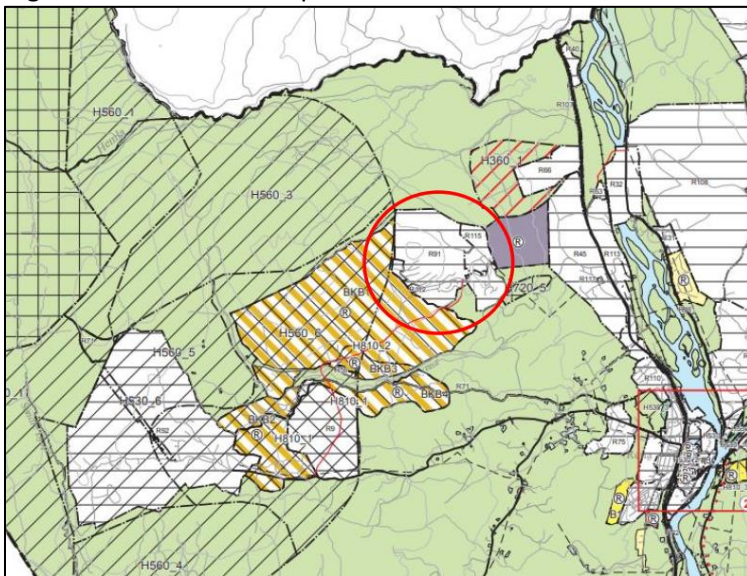
Åmot kommune har sendt reguleringsplan for Birkenåsen på høring. Villreinnemnda kan ikke se å ha mottatt varsel om oppstart, men dette kan skyldes problemer med sending/mottak av elektronisk post, jfr. problemer med oversendelse av første gangs høring. Villreinnemnda har derfor ikke uttalt seg til oppstart av planen.

Birkenåsen reguleringsplan erstatter flere tidligere reguleringsplaner i området ved Digeråsen, ca. 10 km fra Rena sentrum (se figur 1). Gjeldende reguleringsplan for Digeråsen omfatter 236 tomter, hvorav ca. 200 tomter er solgt.

Planforslaget for Birkenåsen innebærer en **økning** på 1190 enheter, tilsvarende 7.190 senger.

Kommuneplanens arealdel 2016-2030, vedtatt 2018

Åmot kommune har en relativt ny kommuneplan. I kommuneplanen er reguleringsplanen for Digeråsen avsatt som en plan som skal videreføres.

Figur 1 Utsnitt fra gjeldende kommuneplan – planområdet merket med rød sirkel (Kilde: Planbeskrivelsen)

Ved utarbeidelsen av kommuneplanen var bygging av fritidshus på vestsida av hoveddalføret et diskusjonstema. Ved første gangs høring av kommuneplanen var det avsatt store områder sør for Digeråsen, inkl. Skramstadsetra, som kombinerte områder for bebyggelse og anlegg (gul- og hvitskraverte områder i figur 1)). Ved første gangs høring av kommuneplanen ble det foreslått 1.025 nye fritidshus i disse områdene, i tillegg til 540 eksisterende fritidshus og en planreserve på 345 hytter (godkjente, ubebygde tomter).

Ved høring av planprogrammet og ved første gangs høring av kommuneplanen påpekte villreinnemnda at kommunen måtte gjennomføre en samla vurdering opp mot villreininteressene og at omfanget av planlagte hytter var for høyt:

«Villreinnemnda etterlyser en samla vurdering av hvilke konsekvenser den utbyggingsrammen som ligger i allerede bebygde tomter, godkjente (men ubebygde) tomter og foreslåtte nye tomter på vestsida av hoveddalføret, vil ha for villreinen i Rondane-området, jfr. Naturmangfoldlova §10.

Både isolert sett for kommunens områder og ut fra den presedens planen vil ha for andre kommuner i regionalplanområdet for Rondane-Sølnkletten, mener Villreinnemnda at de utbyggingsrammer for fritidsbebyggelse som ligger i kommuneplanforslaget for Åmot, er for høye. Villreinnemnda oppfordrer kommunen til å redusere den samla utbyggingsrammen på vestsida av hoveddalføret vesentlig».

Kommuneplanen ble sendt på en begrensa andre gangs høring, der Villreinnemnda ikke ble involvert. Fylkesmannen i Hedmark opprettholdt imidlertid sin innsigelse til planen også i denne runden, og bemerket bl.a. følgende:

*«Hva gjelder utførte konsekvensutredninger anses disse imidlertid for grovmaskede til at utbyggingsområdene kan anses fullt ut avklart på overordnet nivå, og **Fylkesmannen forbeholder seg retten til å fremme innsigelse til seinere planforslag** (vår utheving). Vi anbefaler at det tas inn en egen retningslinje under §1.2 Plankrav som presiserer at det må utarbeides utfyllende konsekvensutredning for Ilsåslia, Åmot vestfjell og Vangli».*

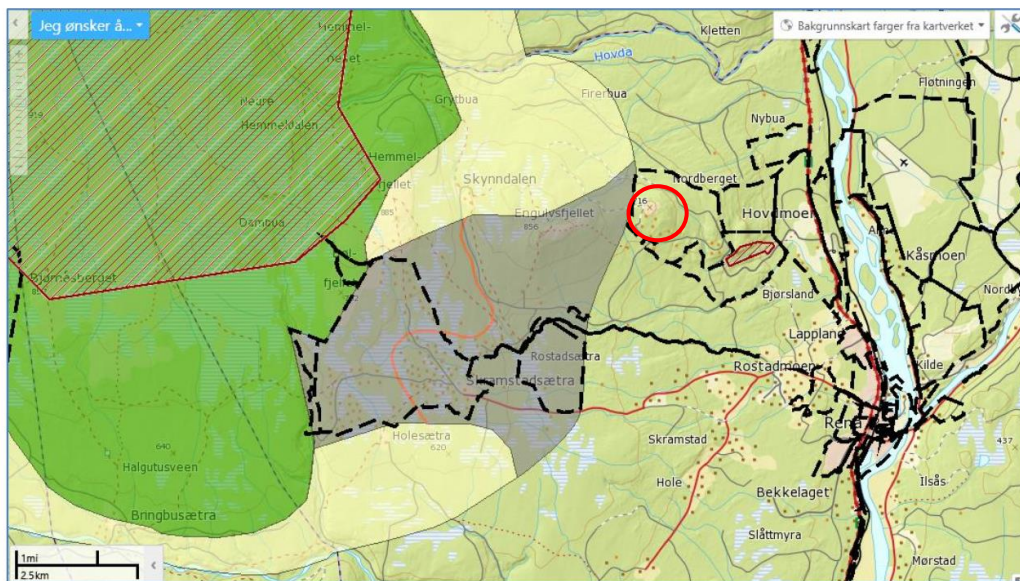
Åmot kommune utarbeidet deretter en tilleggsutredning for eksisterende, spredt bolig- og fritidsbebyggelse i LNF-områder, men ikke noen samla konsekvensutredning for ny fritidsbebyggelse.

Etter meklingsmøter med de høringsinstansene som hadde innsigelser også etter andre gangs høring endte kommuneplanen opp med at det ikke ble fastsatt noen antallsbegrensning for fritidsboliger i disse to områdene, men at dette skulle vurderes på nytt ved utarbeidelse av to reguleringsplaner for disse områdene, jfr. kommuneplanens bestemmelser (§1.2):

«Ved planlegging av nye kombinerte områder for bebyggelse og anlegg i Åmot Vestfjell, BKB1 – BKB4, skal det utarbeides to helhetlige reguleringsplaner, en områdereguleringsplan for områdene nord for Skynna (BKB1 og BKB3) og en detaljreguleringsplan sør for Skynna (BKB2 og BKB4). Jfr. kommuneplanbestemmelse §§ 2.4 og 7.7».

Forholdet til Regional plan for Rondane-Sølnkletten

Reguleringsplanen for Birkenåsen tangerer regionalplanen for Rondane og Sølnkletten.

Figur 2. Utsnitt fra regionalplanen. Digeråsen/Birkenåsen avmerket med rød ring.

Formålet med regionalplanen er å se villreinens leveområder i Rondane-området som en helhet, og det er da nødvendig å se de ulike kommuneplanene i sammenheng. Kommuner på Gudbrandsdalssida som er i gang med/som nylig har gjennomført revisjon av kommuneplanen har, med unntak av Ringebru, vist en restriktiv holdning til nye hytteområder i planområdet, også i utviklingssonene. Kommuneplanen for Ringebru ble etter innsigelse knyttet til villreinhensyn oversendt Kommunal- og moderniseringsdepartementet for avgjørelse. KMDs avgjørelse kom i 2019. Denne innebar en kraftig reduksjon av hyttetomter fra det kommunen opprinnelig ønsket; Fra forslaget om 1083 tomter ved andre gangs høring av planen, til 65 tomter. Foreslåtte utbyggingsfelt i (Skotten og Måsåplassen) ble tatt ut, selv om disse lå i utviklingssona i regionalplanen.

Regionalplanen for Rondane-Sølnkletten var for øvrig det villreinområdet som i minst grad sikret det biologiske leveområdet som nasjonalt villreinområde. Mens 97% av det biologiske leveområdet på Hardangervidda ble avsatt som nasjonalt villreinområde i regionalplanen, ble bare 63% av det biologiske leveområdet i Rondane avsatt som nasjonalt villreinområde. Dette tilsier varsomhet med utbygging i randsona til planen.

Villreinens arealbruk – Hemmeldalen naturreservat

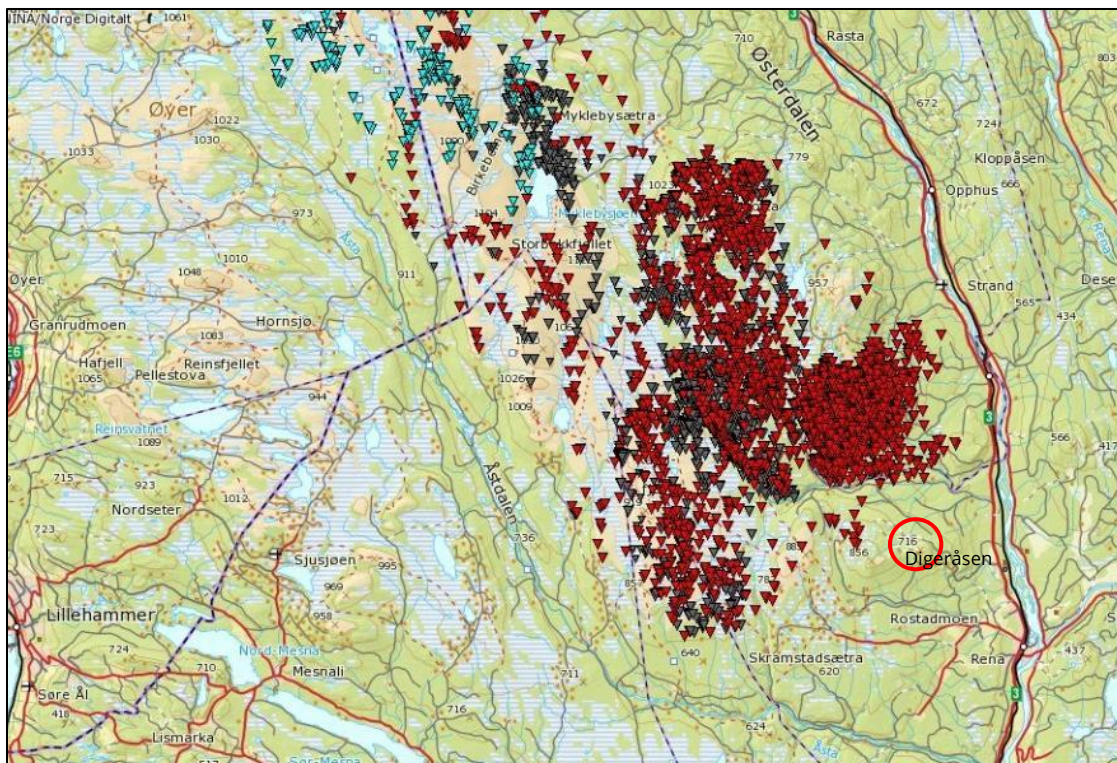
Villreinen i Rondane Sør har en dynamisk arealbruk. Stammen bruker sommerstid skog- og myrområder helt ned mot Brumunddal. Nordlig grense for bruk er i hovedsak 27 over Venabygdsfjellet, selv om kryssinger mot arealer nord for fv. 27 også forekommer.

«De store skog- og myrområdene sørøst for Myklebysjøen er svært viktige vår- og sommerbeiteområder for villreinen. Noe av forklaringen er trolig at disse våte områdene, i mangel av virkelige høyfjellområder, gir en viss beskyttelse mot insektplagen. Kombinasjonen av tilgang på store, sammenhengende naturområder som dekker villreinens økologiske krav og fravær av større tekniske inngrep og forstyrrelser, gjør disse arealene til sentrale leveområder for villreinstammen i Rondane Sør. Kalvingslandet for villreinen i

Rondane Sør ligger også innenfor naturreservatet i myr- og fjellterreng sør og sørøst for Myklebysjøen» (fra «Forvaltningsplan for Hemmeldalen» 2011, http://www.nasjonalparkstyre.no/Documents/RondaneDovre_dok/Forvaltningsplan/Hemmeldalen/Forvaltningsplan%20Hemmeldalen.2.pdf).

Gjennom NINAs store forskningsprosjekt om ferdsel og villrein i Rondane er det merket villrein (simler) med GPS-sendere for å kartlegge villreinens leveområder. GPS-posisjoner for villrein i perioden 2010-2016 er vist i figur 3. I de første årene med GPS-merking av villrein lyktes en ikke med å merke villrein som trakk sør for Åsta. I 2017 ble fire nye dyr merket, og to av disse har trukket sør for Åsta sommerstid. Det er dokumentert via dronefilming at ett av dyrene gikk sammen med en flokk på rundt 100 dyr.

Tilrådingene fra Norsk Institutt for naturforskning er bl.a. at det er viktig at den viktige funksjonsgradienten nord-sør ikke må forringes ytterligere av inngrep og forstyrrelser. For reinsdyras muligheter til å benytte områdene i sør er det viktig at en beholder trekkmulighetene på tvers av Friisvegen, Imsdalen og Åstadalen. (<http://server.villrein.no/fokus/rn/>).

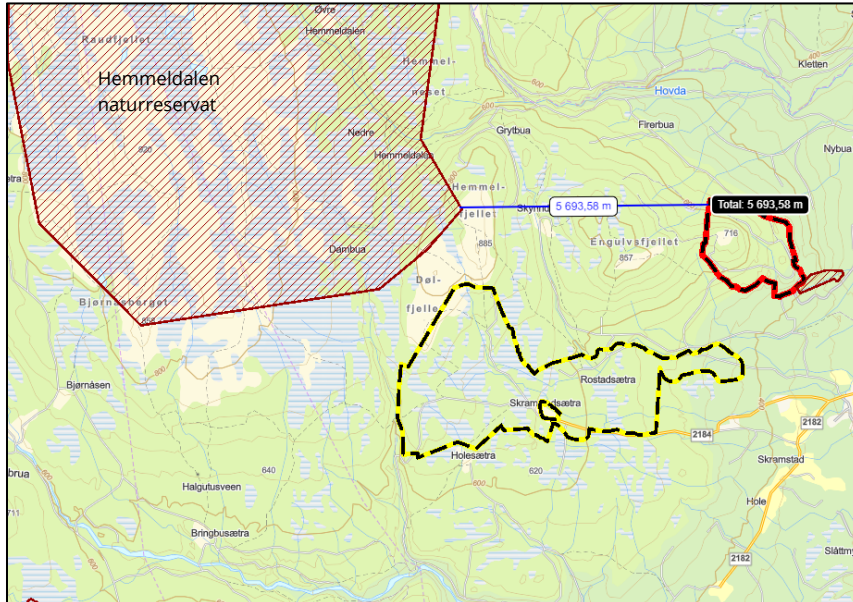
Figur 3. GPS-posisjoner, simler, 2010-2016. (Kilde: dyreposisjoner.no (gammel versjon))

Hovedformålet med opprettelsen av Hemmeldalen naturreservat i 2006 var å sikre viktige leveområder for villreinstammen i Rondaneregionen. Reservatet er særlig viktig som kalvings- og vår-/sommerbeiteområde.

Fjellområdene og de høyereliggende skog- og myrområdene i Hemmeldalen naturreservat har store opplevelseskvaliteter i friluftslivssammenheng. Friluftsliv er imidlertid ikke nevnt i formålsparagrafen i verneforskriften for Hemmeldalen naturreservat. «Dette betyr blant annet at det ikke ligger noe incitament i formålet med opprettelsen av verneområdet for ytterligere tilrettelegging for bruk i friluftslivssammenheng. Bevaring av urørt natur, landskapsformer, naturtyper, økosystemer og arter,

spesielt sentrale leveområder for villreinstammen i Rondane sør, er bakgrunnen for opprettelsen av naturreservatet» (Forvaltningsplanen for Hemmeldalen naturreservat).

Forvaltningsplanen påpeker videre at det er viktig å ha oversikt over omfanget og utviklingen av ferdsele i Hemmeldalen naturreservat.

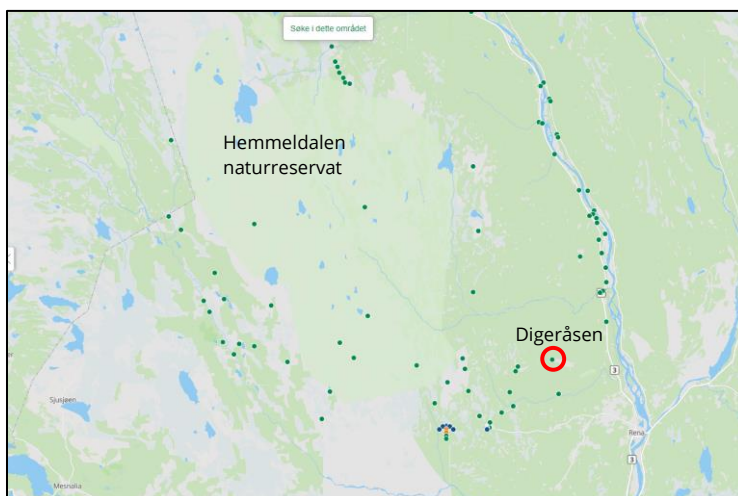

Figur 4. Hemmeldalen naturreservat er skravert med rødt, reguleringsplanområdet for Birkenåsen har rød/svart-stipla avgrensing

Avstanden fra Digeråsen/Birkenåsen til Hemmeldalen naturreservat er ca. 6 km i luftlinje (figur 4). Skogsbilveger til Grytbua/Skynddalen gjør området tilgjengelig f.eks. med el-sykel fra Digeråsen/Birkenåsen. Det er en rekke stier og skiløyper i reservatet, jfr. figur 6 og 7 i forvaltningsplanen

http://www.nasjonalparkstyre.no/Documents/RondaneDovre_dok/Forvaltningsplan/Hemmeldalen/Forvaltningsplan%20Hemmeldalen.2.pdf

En ser at også «moderne» aktiviteter som geocaching har gjort sitt inntog i villreinområdet innenfor Digeråsen/Birkenåsen.

Figur 5. Geocacher i området (Skjermdump fra geocaching.com 10. februar).

Ny kunnskap og økt nasjonalt fokus på villreinen

Siden Regionalplanen for Rondane-Sølnkletten ble fastsatt av det daværende Miljødepartementet i 2013 kommet mye ny kunnskap som dokumenterer at villreinen i Rondane er sårbar. Nasjonalt fokus på villreinen har også økt:

1. NINA Rapport 1013. 2014. Villrein og ferdsl i Rondane. Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009–2014. Strand, O., Gundersen, V., Jordhøy, P., Andersen, R., Nerhoel, I., Panzacchi, M. & Van Moorter, B. <http://www.nina.no/archive/nina/PppBasePdf/rapport/2015/1013.pdf>
Rapporten oppsummerer det store forskningsprosjektet NINA gjennomførte i Rondane villreinområde i perioden 2009 t.o.m. 2014. Prosjektet dokumenterer villreinens arealbruk og hvordan arealbruken påvirkes av menneskelig ferdsel og inngrep.

2. NINA Temahefte 70.2017. Populasjonsdynamiske utfordringer knyttet til fragmentering av villrein fjellet. Nilsen, E. B. og Strand, O. <https://brage.bibsys.no/xmlui/handle/11250/2430979>
Rapporten oppsummerer undersøkelser i en rekke villreinområder i Norge, og diskuterer hvordan fragmentering vil kunne påvirke villreinens bestandsdynamikk. NINA advarer mot en ytterligere fragmentering av villreinens arealer, bl.a. i Rondane.

3. NINA Rapport 1400. 2017. Miljøkvalitetsnorm for villrein. Forslag fra en ekspertgruppe. Kjelstad, et al. <http://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M869/M869.pdf>
Rapporten har en gjennomgang av kunnskapsgrunnlaget for hvert enkelt villreinområde, og ser bl.a. på hvor stor andel av det biologiske leveområdet som ble avsatt som nasjonalt villreinområde (kategorien med de strengeste restriksjonene på arealbruken) i regionalplaneprosessene.

Miljøkvalitetsnormen for villrein ble fastsatt av Klima- og miljødepartementet 23. juni <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/negative-paverknader-pa-villreinen-skal-kartleggast/id2715331/>
Formålet med kvalitetsnormen er å bidra til at villreinen, og de ulike villreinområdene, forvaltes på en slik måte at internasjonale forpliktelser overholdes, og at nasjonale målsettinger om ivaretagelse av levedyktige bestander innenfor sine naturlige utbredelsesområder nås. Hvert fjerde år skal tas en gjennomgang av tilstanden i de 24 villreinområdene i Norge. Tre forhold skal vurderes; 1) Bestandsforhold, 2) Lavbeiter og 3) Leveområde og menneskelig påvirkning. Dersom klassifiseringen etter kvalitetsnormen viser at kvaliteten for et villreinområde er dårlig, skal det vurderes om det skal lages en plan for hvordan kvaliteten kan bedres. For Rondane skal tilstanden vurderes i løpet av året.

VURDERING

Regionalplanen for Rondane-Sølnkletten og kommuneplanen for Åmot åpner for bygging av fritidshus i området Skramseter-Digeråsen. **Omfanget** av slik utbygging er imidlertid ikke avklart.

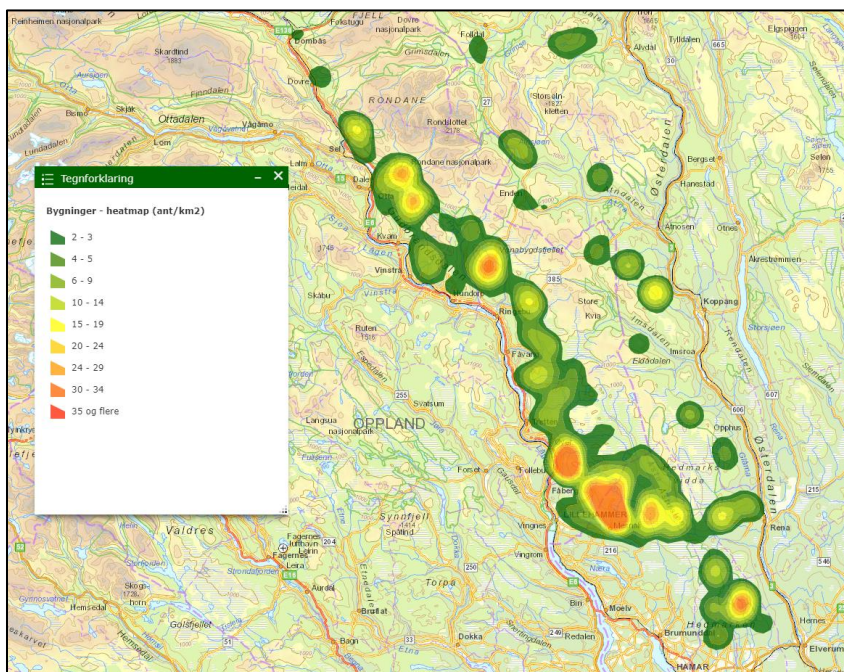
I kommuneplanen er det avsatt et større område sør for Digeråsen/Birkenåsen der det kan tillates ny hyttebygging, mens det for Digeråsen ikke ble vurdert behov for ny utbygging da planen ble godkjent så seint som i 2018. 1190 nye enheter/7.190 nye senger er en så omfattende utbygging i grensen til et sårbart villreinområde og på tvers av eksisterende kommuneplan, at det utløser behov for en ny samla vurdering av fritidshusbebyggelsen i Åmot Vestfjell.

Naturmangfoldlovas §10 sier at «*En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for*». I denne saken betyr dette at konsekvensene av planforslaget for villreinen både må vurderes i forhold til eksisterende fritidsbebyggelse og tomteresevne inn mot villreinenes leveområder i Åmot Vestfjell, i forhold til planlagt utbygging i områdene lenger sør i Åmot Vestfjell (reguleringsplanarbeidet for Skramstadsetra er startet opp),

samla belastning på akse Rena-Lillehammer og presedensvirkning for regionalplanområdet som helhet. Her må ny kunnskap som er framkommet siden regionalplanen ble godkjent må legges til grunn for vurderingene.

Selve arealet som nye fritidshus i Digeråsen/Birkenåsen vil beslaglegge er ikke hovedutfordringen for villreinen. Hovedutfordringen er ferdsel inn i villreinens leveområder som kan medføre forstyrrelser og i verste fall fortrenging. Vinterstid er det et utbygd tilbud i Digeråsen gjennom alpinanlegg og skiløyper. Sommertilbudet er mindre utviklet. Det er sannsynlig at det markedet som vil etterspørre fritidseiendommer i Digeråsen/Åmot Vestfjell er aktive naturbrukere. Med den økende interessen en registrerer for friluftsliv og «nye» utendørsaktiviteter som el-sykling, terrengsykling, geocaching, vil en i tillegg til vesentlig økt ferdsel i villreinens leveområde også måtte forvente et press om økt tilrettelegging for utendørsaktiviteter, særlig stier og skiløyper.

For villreinen er særlig økt ferdsel på akse øst-vest nord for Åsta og vårskiløping i kalvingsperioden uheldig. Gjennom arbeidet med et areal- og ferdselsregister i Rondane er det utarbeidet et såkalt «heatmap» som viser tettheten av hytter, buer og setrer i området, se figur under. Denne viser at det på strekningen mellom Lillehammer og Rena allerede er sterk hytteutbygging. På denne akse har en allerede traseen for Birkebeinerrittet (sykkel). En økning i ferdselen her kan potensielt avskjære villreinens muligheter til å trekke til områdene sør for Åsta forsommer/høst.

Figur 6. «Heatmap» for hytter i Rondane

Kommuneplanen for Åmot vil ha stor presedensvirkning i forhold til de andre kommunene i regionalplanområdet. Kommunen har en betydelig planreserve i Åmot Vestfjell (oppgitt til 345 tomter ved første gangs høring av kommuneplanen), og kommunen har også svært gode muligheter for å bygge i andre områder av kommunen, først og fremst Osen-området. Kommunen har derfor gode muligheter til å utnytte det lokaløkonomiske potensialet som ligger i hyttebygging, uten å øke belastningen inn mot villreinens leveområder. En utbyggingsramme som det Åmot kommune her legger opp til, vil derfor kunne føre til et økt press om utbygging inn mot villreinens leveområder, også fra andre kommuner i regionalplanområdet.

FORSLAG TIL VEDTAK

Regionalplanen for Rondane-Sølknkletten og kommuneplanen for Åmot åpner for bygging av fritidshus i området Skramseter-Digeråsen, men **omfanget** av slik utbygging er ikke avklart gjennom disse planene.

Siden regionalplanen for Rondane-Sølknkletten er det villreinområdet som i minst grad har sikret det biologiske leveområdet som nasjonalt villreinområde, må det utvises varsomhet med utbygging i randsona til planen. Kommunal- og moderniseringsdepartementets avgjørelse for kommuneplanen for Ringebu (2019), er et tydelig signal om dette.

De samlede utbyggingsrammene for Åmot vestfjell, inkludert dette planforslaget, vil kunne ha store negative konsekvenser for villreinens arealbruk av de viktige kalvings- og vår-/sommerbeiteområdene i Hemmeldalen naturreservat og trekket sørover til områdene sør for Åsta, gjennom økt ferdsel.

Den foreslåtte utbyggingen er så omfattende at Villreinnemnda mener den utløser behov for en **samla** vurdering av fritidshusbebyggelse i Åmot Vestfjell (jfr. naturmangfoldlova §10). En slik samla vurdering må inkludere eksisterende fritidshus, tomtereserve (godkjente tomter), utbyggingsområder i Åmot vestfjell avsatt i kommuneplanen, i tillegg til utbyggingsplanene for Birkenåsen. For villreinen er det ikke arealbeslaget fritidshusene representerer som er utfordrende, men økningen i ferdsel inn i sårbare villreinområder. Ny kunnskap som er framkommet siden regionalplanen ble godkjent må legges til grunn for vurderingene.

Et hovedmål med å utarbeide Regionalplaner for nasjonale villreinområder, er å se villreinens leveområder i sammenheng. Regionalplanen for Rondane-Sølknkletten omfatter 11 kommuner for Rondane-delen av planen. Åmots utbyggingsomfang må derfor vurderes også i en regional sammenheng.

Uansett omfanget av utbygging av fritidshus i Åmot Vestfjell bør dette følges opp med avbøtende tiltak, som kanalisering, jfr. retningslinjene i Regional plan for Rondane og Sølknkletten. Forslag om avbøtende tiltak bør være mest mulig konkrete, og gjennomføringen bør sikres gjennom rekkefølgebestemmelser/utbyggingsavtaler i den grad det er mulig.

Både isolert sett for kommunens egne områder og ut fra den presedens planen vil ha for andre kommuner i regionalplanområdet for Rondane-Sølknkletten, mener Villreinnemnda at antall tomter i Birkenåsen må reduseres vesentlig. Villreinnemndas vurdering er at dersom reguleringsplanen i Digeråsen/Birkenåsen godkjennes som foreslått, vil dette bety en vesentlig reduksjon av muligheter for utbygging i områdene lenger sør i Åmot Vestfjell.

STYRETS BEHANDLING

Det er ikke så mye trafikk innover fra Digeråsen i dag, men med mange nye hytter vil trafikken måtte øke. Figur 4 (geocacher) var ikke med i saksinnstillingen som ble sendt ut, men er nå innarbeidet. Det er mye sau i Skramstadseterområdet, og dette kan være en årsak til at det er lite villrein og elg som bruker området.

Villreinnemnda har i mange saker etterlyst at kommunene ser villreinområdet som helhet. Dette gjelder også her. Denne planen vil ha stor presedensvirkning hvis den godkjennes i sin nåværende form.

Utbyggingen på Digeråsen er fremmet av utbygger, ikke kommunen.

VEDTAK

Regionalplanen for Rondane-Sølknkletten og kommuneplanen for Åmot åpner for bygging av fritidshus i området Skramseter-Digeråsen, men **omfanget** av slik utbygging er ikke avklart gjennom disse planene.

Siden regionalplanen for Rondane-Sølknkletten er det villreinområdet som i minst grad har sikret det biologiske leveområdet som nasjonalt villreinområde, må det utvises varsomhet med utbygging i randsona til planen. Kommunal- og moderniseringsdepartementets avgjørelse for kommuneplanen for Ringebu (2019), er et tydelig signal om dette.

De samlede utbyggingsrammene for Åmot vestfjell, inkludert dette planforslaget, vil kunne ha store negative konsekvenser for villreinens arealbruk av de viktige kalvings- og vår-/sommerbeiteområdene i Hemmeldalen naturreservat og trekket sørover til områdene sør for Åsta, gjennom økt ferdsel.

Den foreslåtte utbyggingen er så omfattende at Villreinnemnda mener den utløser behov for en **samla** vurdering av fritidshusbebyggelse i Åmot Vestfjell (jfr. naturmangfoldlova §10). En slik samla vurdering må inkludere eksisterende fritidshus, tomtereserve (godkjente tomter), utbyggingsområder i Åmot vestfjell avsatt i kommuneplanen, i tillegg til utbyggingsplanene for Birkenåsen. For villreinen er det ikke arealbeslaget fritidshusene representerer som er utfordrende, men økningen i ferdsel inn i sårbare villreinområder. Ny kunnskap som er framkommet siden regionalplanen ble godkjent må legges til grunn for vurderingene.

Et hovedmål med å utarbeide Regionalplaner for nasjonale villreinområder, er å se villreinens leveområder i sammenheng. Regionalplanen for Rondane-Sølknkletten omfatter 11 kommuner for Rondane-delen av planen. Åmots utbyggingsomfang må derfor vurderes også i en regional sammenheng.

Uansett omfanget av utbygging av fritidshus i Åmot Vestfjell bør dette følges opp med avbøtende tiltak, som kanalisering, jfr. retningslinjene i Regional plan for Rondane og Sølknkletten. Forslag om avbøtende tiltak bør være mest mulig konkrete, og gjennomføringen bør sikres gjennom rekkefølgebestemmelser/utbyggingsavtaler i den grad det er mulig.

Både isolert sett for kommunens egne områder og ut fra den presedens planen vil ha for andre kommuner i regionalplanområdet for Rondane-Sølknkletten, mener Villreinnemnda at antall tomter i Birkenåsen må reduseres vesentlig. Villreinnemndas vurdering er at dersom reguleringsplanen i Digeråsen/Birkenåsen godkjennes som foreslått, vil dette bety en vesentlig reduksjon av muligheter for utbygging i områdene lenger sør i Åmot Vestfjell.